

EKSEMPEL PÅ ET FORELESNINGSKONSEPT FRA AKSJENORGE

For elever i vg1 og vg2 med
samfunnsøkonomi 1 og 2

Dagens tema

- Makro – hvordan ser verden ut og hvorfor.
- Hva skapte finans- og realøkonomikrisen, hvordan løser (løste) vi den – hva gjør bedrifter i slike situasjoner?
- Utviklingstrekk i norsk økonomi.
- Hvorfor har vi et aksjemarked og en børs?
- Risiko og avkastning
- Hvordan kan du selv delta i aksjemarkedet?

Hva kjennetegner dagens økonomiske situasjon globalt?

1.

2.

3.

4.

5.

6.

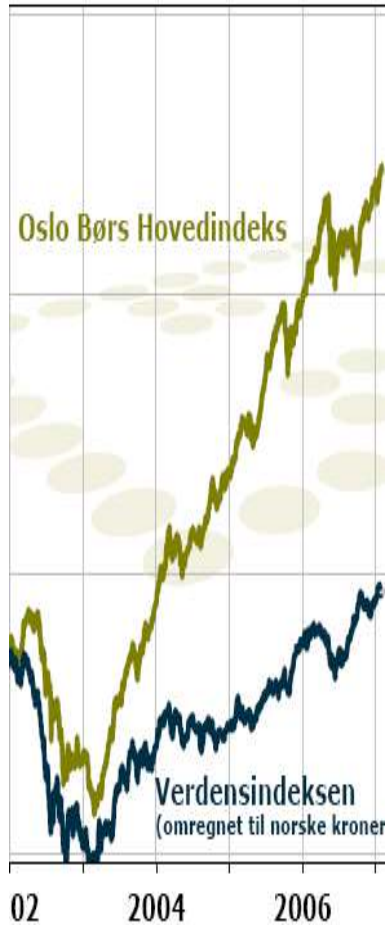
7.

8.

Flere.....

Hvorfor gikk det egentlig galt? Alt pekte jo bare en vei

H&M

Kina har et handelsoverskudd på 40 mrd \$ / år. Hvor kom overskuddet fra, hva brukte / bruker de overskuddet til?

USA har tilsvarende et enormt underskudd på handelsbalansen og budsjett, Hvordan finansiere de dette.

..det kom noen svarte svaner

Utviklingen av krisen – fra en boligboble til realøkonomisk krise.

SUBPRIME

KREDITT

FINANS

ØKONOMI

En svart svane var konkursen i Lehman Brothers

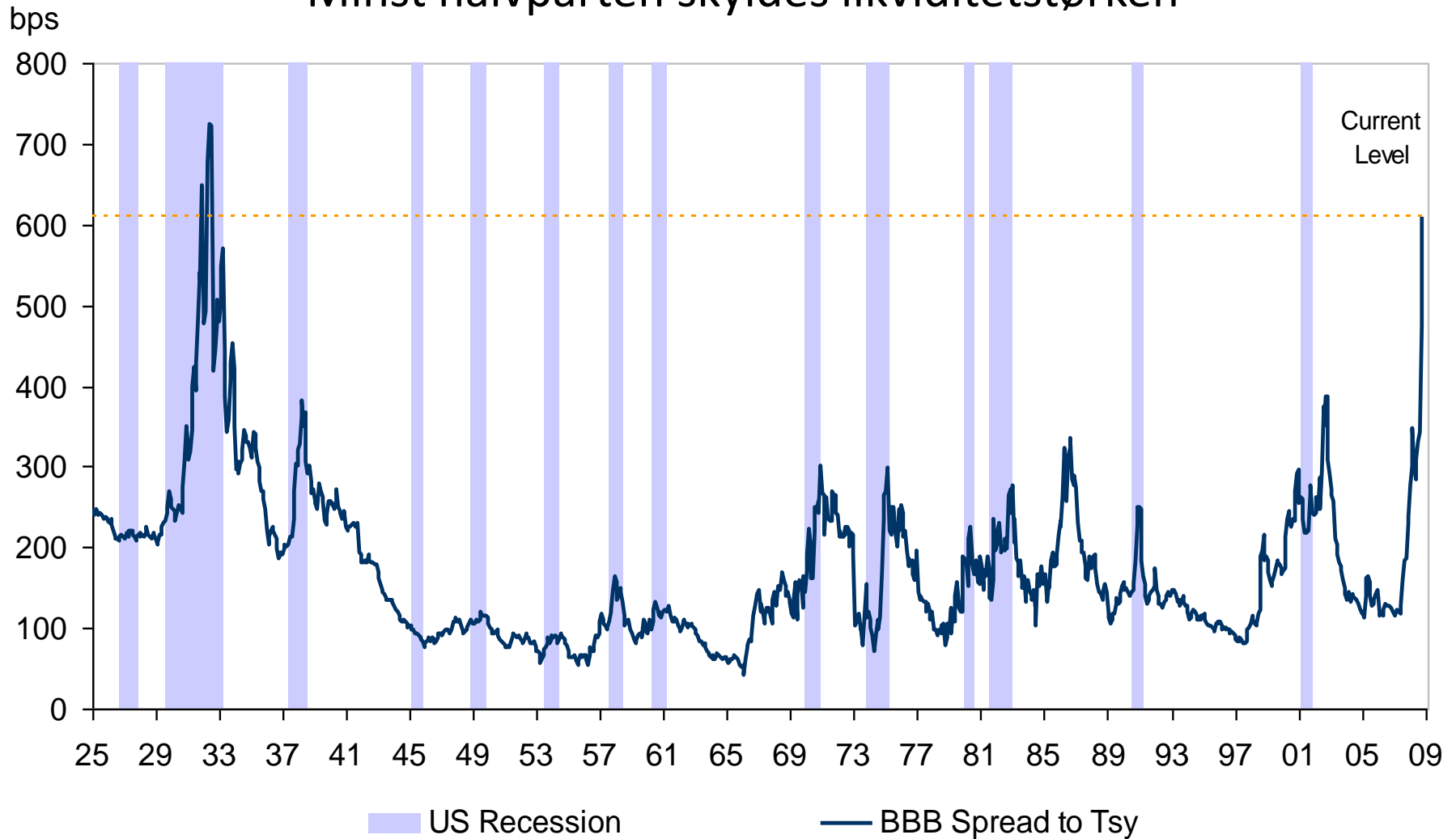
Pakken presentert 26.1. er på 20 mrd.
Ny pakke for banknæringen 9.2. Verdi 100 mrd. Etableringen av to fond, administreres av Folketrygdfondet.

Spredning gjennom verdipapirisering

- Samlede boliglån i USA er omlag USD 10.000 mrd., hvorav subprime utgjør nær USD 1.300 mrd. Om lag USD 6.000 mrd. av boliglånene er verdipapirisert, hvorav USD 850 mrd. er subprime.
- Gjennom verdipapirisering ble subprime-lånene formidlet i pakker (ABS, CDO) sammen med andre lån. Ratingbyråene spilte en sentral rolle både i tilrettelegging og rating av verdipapirer med sikkerhet i lånene.
- Verdipapiriseringen førte til at kredittrisikoen ved sub-prime-lånene ble spredt til investorer over hele verden
- Subprime-problemene førte til sterk økning i kredittrisikopremiene på verdipapirer utstedt med sikkerhet både i disse og i andre lån.
- Halvparten av boligobligasjonene i USA er formidlet eller garantert av Fannie Mae eller Freddie Mac.

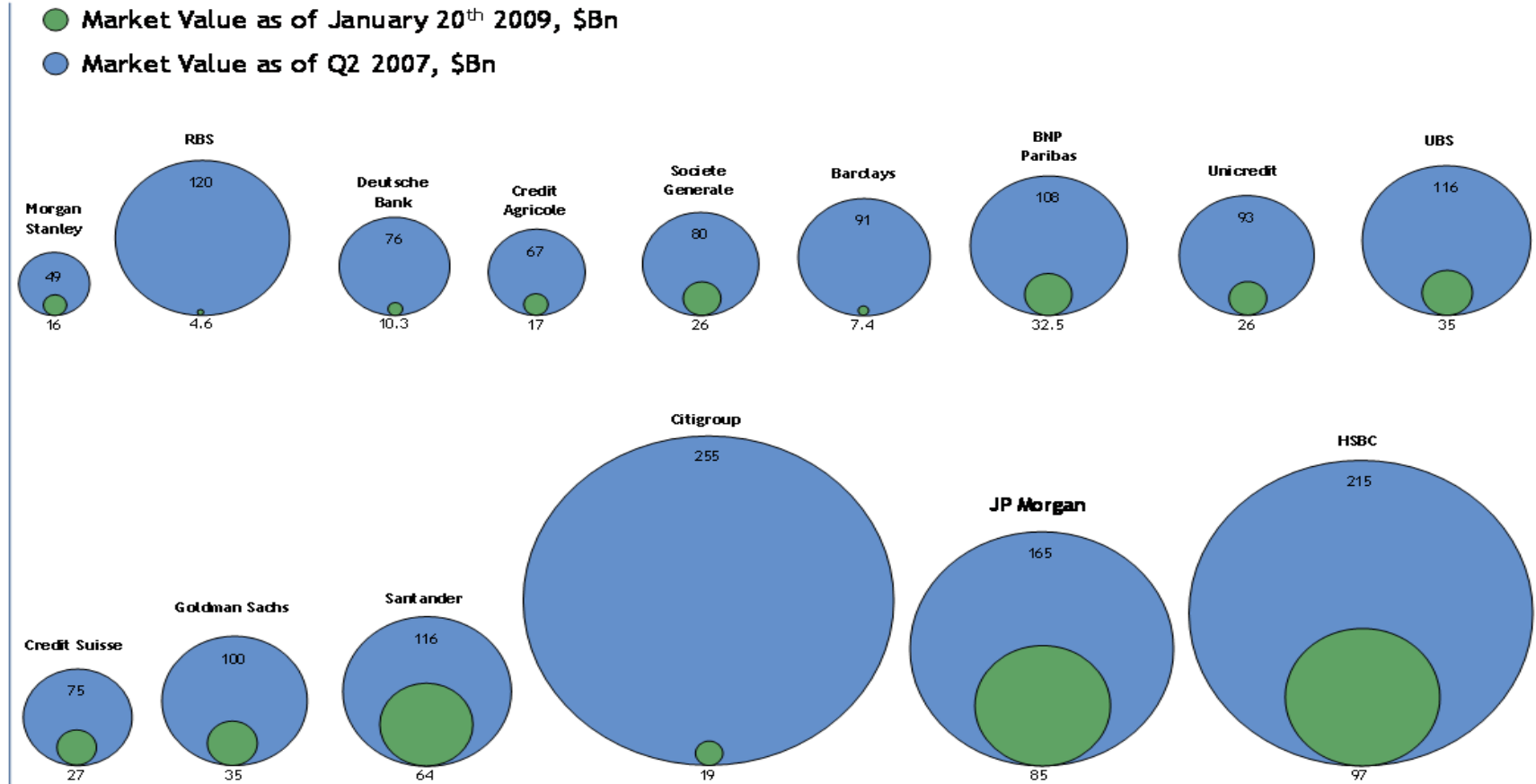
Og i et langsiktig perspektiv: Kredittspreader ikke sett siden 30-årene! Minst halvparten skyldes likviditetstørken

Kilde: Schröder, 30/10-08; data pr 24/10-08

Krisen har fått store konsekvenser for bankene: Verdien av de store internasjonale bankene har falt dramatisk

Banks: Market Cap

J.P.Morgan

While JPMorgan considers this information to be reliable, we cannot guarantee its accuracy or completeness

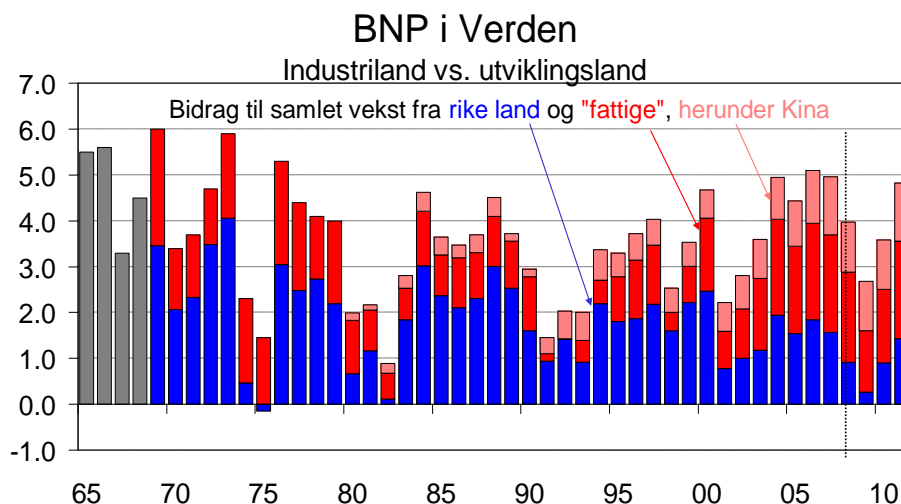
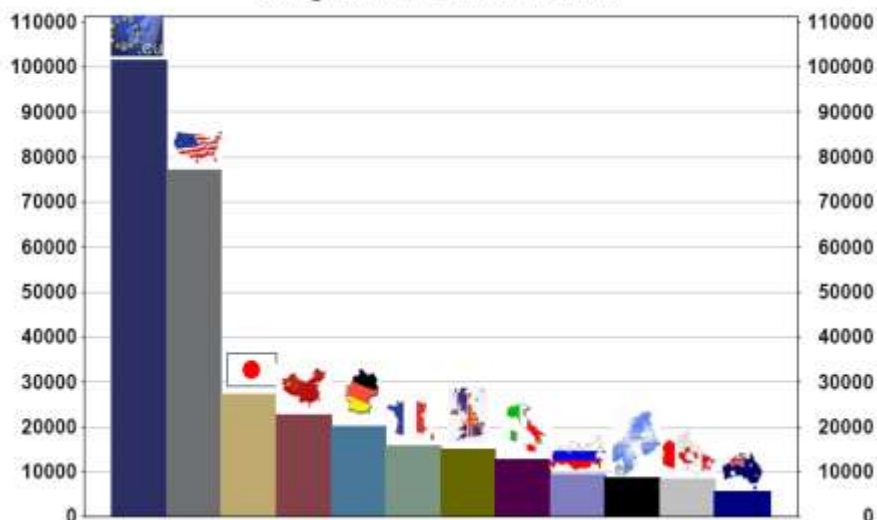
Source: Bloomberg, Jan 20th 2009

...og bankene fikk problemer med finansieringen

USA og Europa er fortsatt de store økonomiske blokkene, men motoren i verdens økonomiske utvikling de senere årene er den tredje verden. Hva er drivkreftene for denne økonomiske veksten? Hvorfor stopper denne veksten nå opp?

Brutto nasjonalprodukt (BNP) i 2008
omregnet til milliarder norske kroner

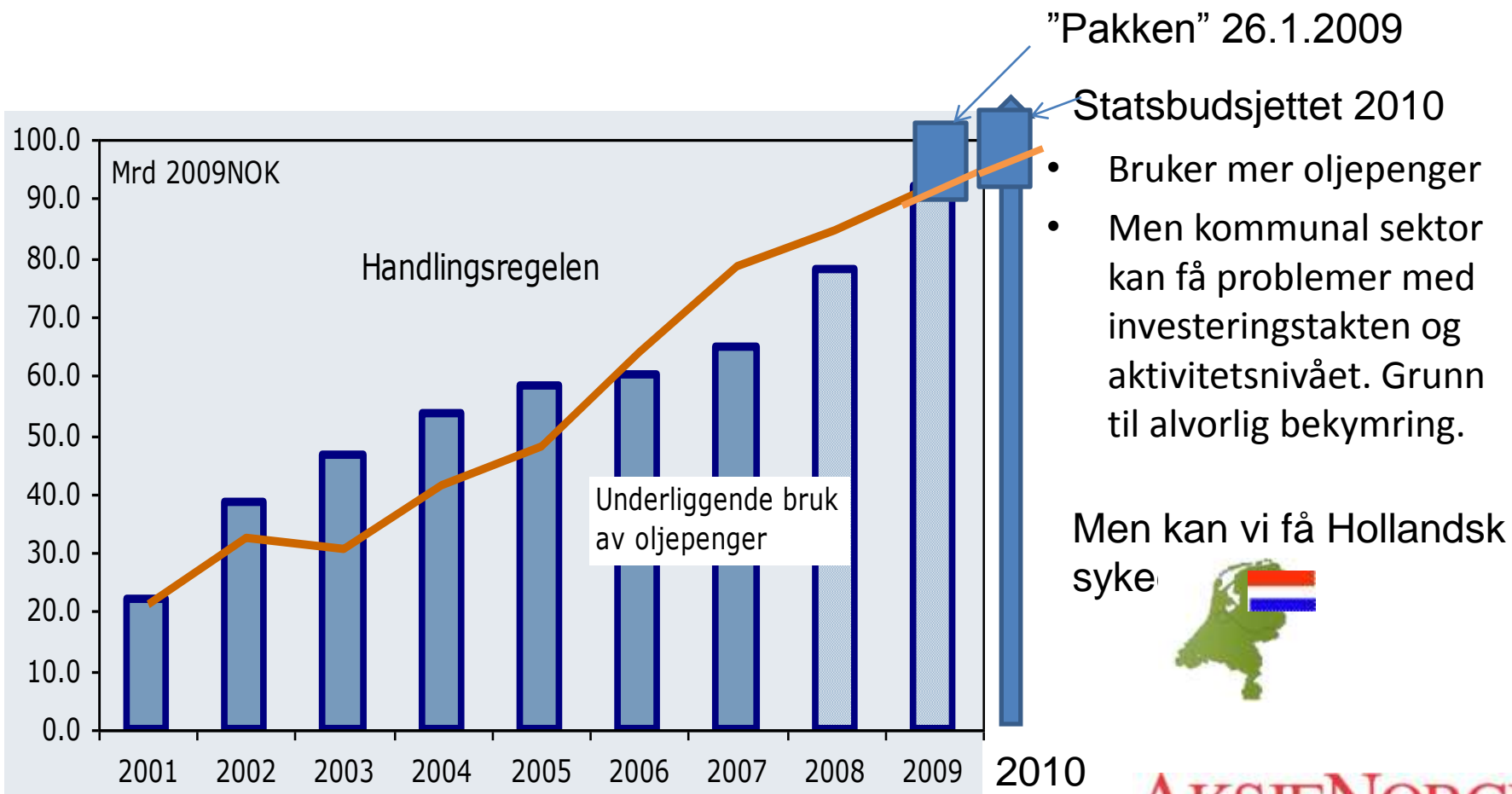

Globalt: Ledighetsratene stiger igjen etter å ha gått kraftig ned
siste 4-5 år.

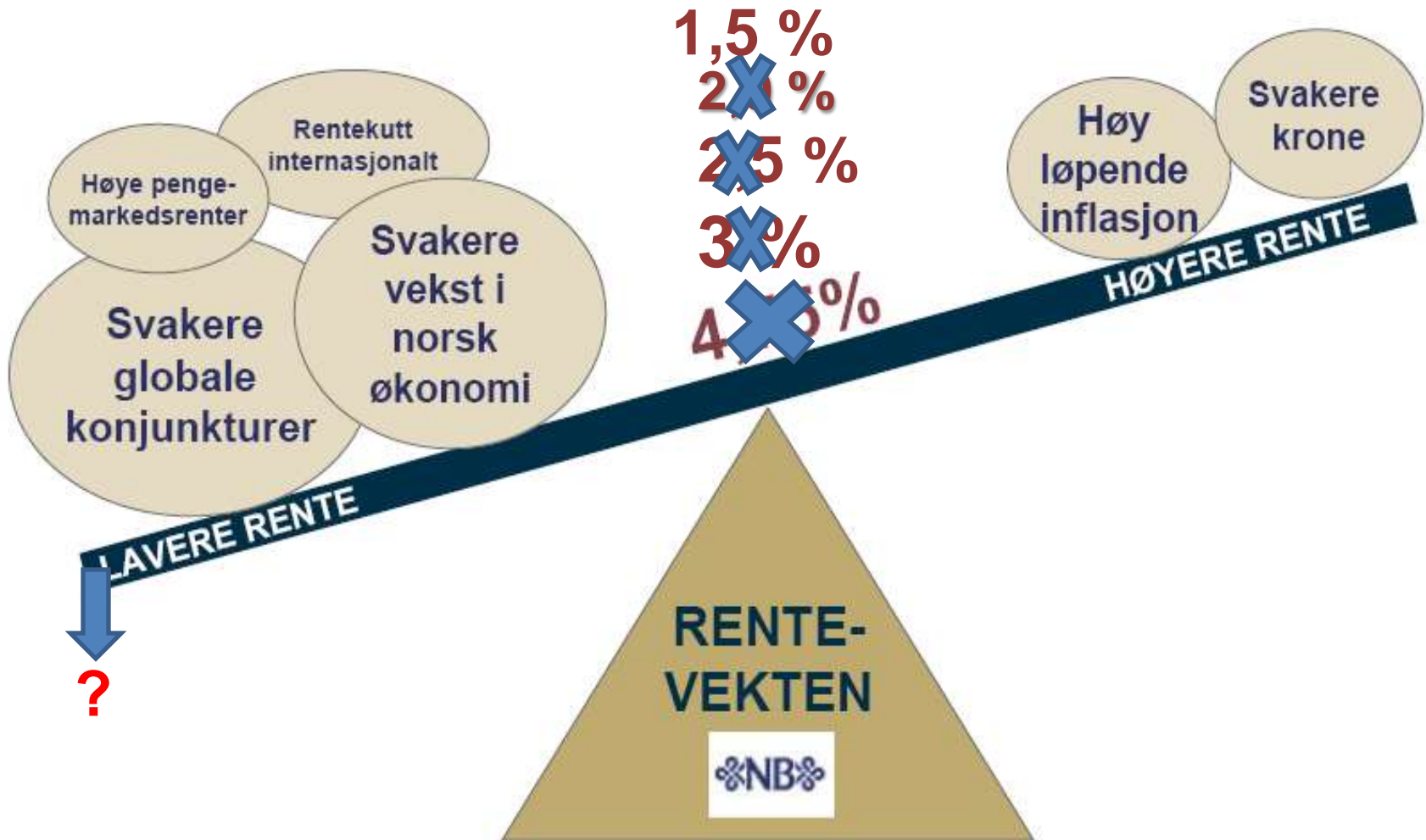
AKU-
tall for
Norge

Reduserer næringslivet bemanningen betydelig, vil svikten forverres i dybde og
tid. Sysselsettingen falt med over 2 mill i USA i 2008 – vil falle videre

Svikten i privat sektor motvirkes noe med sterkere vekst i offentlig sektor

Hvor langt ned kan og bør de norske rentene gå?

Hvorfor har vi aksjemarkeder og børser?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

Hva er en aksje?

AS og **ASA**

Sett fra selskapets side:

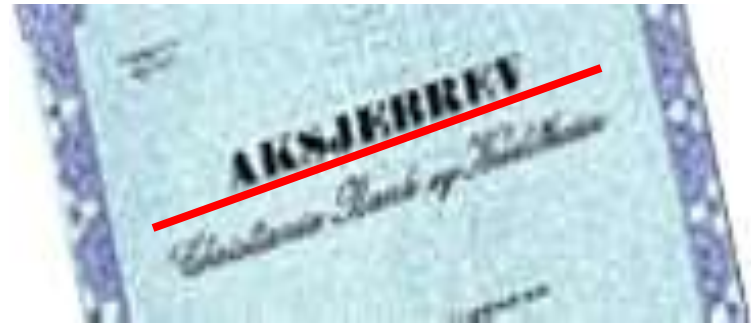
-

Sett fra aksjonæren / investors side:

-

-

-

Vi deler aksjemarkedet i to:

Førstehåndsmarkedet

Annenhåndsmarkedet

Hvorfor børsnotering ?

- **Tilgang på egenkapital**
- Likviditet i aksjen
- Kvalitetsstempel
- Synlighet
- Bedrer indretjenesten
- **Tilgang på ressurspersoner**
- Kredittverdighet

StatoilHydro

EKORNES[®]
COLLECTION

Markedspllassene – nøkkeltall

- **Aksjemarkedet på Oslo Børs**
 - 231 aksjer (228 selskaper)
 - Daglig snittomsetning i 2008: NOK 9,7 mrd, ca. 53.000 handler per dag
- **Grunnfondsbevis**
 - 21 banker, markedsverdi ca 8 mrd.
 - Daglig omsetning i 2008: 11,2 millioner, 135 handler
- **Oslo Axess**
 - 38 aksjer / selskaper
 - Daglig omsetning i 2008: NOK 25 millioner, 350 handler
- **Rentemarkedet (Oslo Børs + ABM)**
 - 963 papirer notert
 - Daglig omsetning i 2008: NOK 27,3 mrd
- **Derivatmarkedet (Oslo Børs)**
 - Derivater på 17 aksjer + OBX
 - Daglig omsetning i 2008: 55.871 kontrakter

Tall per 31. desember 2008

Hvem er investorene på børsen?

Eller sagt på en annen måte: Hvem eier selskapene?

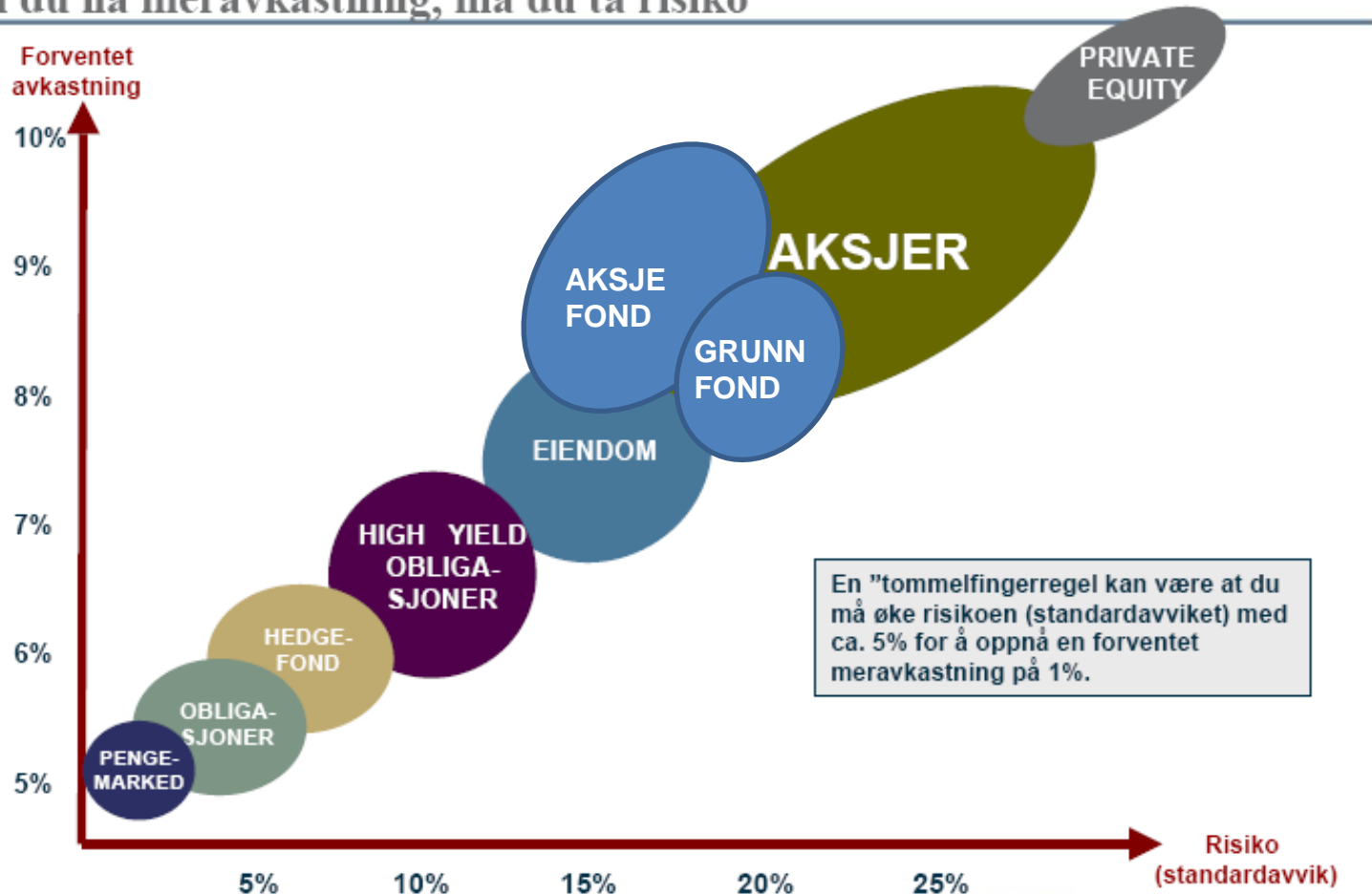
- Eierstrukturen på Oslo Børs 01.01.2010 og 31.12.1998

Hva skyldes endringene? Har eierstruktur noen spesiell betydning?

Risiko er roten til alt godt og vondt – også i aksjemarkedet

Det finnes (dessverre) ingen ”gratis lunsj” i finansmarkedet
Vil du ha meravkastning, må du ta risiko

GRAFIKK: HOLBERG / AKSJENORGE

Aksjemarkedet gjenspeiler veksten i økonomien (eller mangel på vekst)

Oslo Børs Hovedindeks

bullmarkeder (gul) og bearmarkeder (rød)

Hvorfor er ikke aksjemarkedet et nullsumspill?

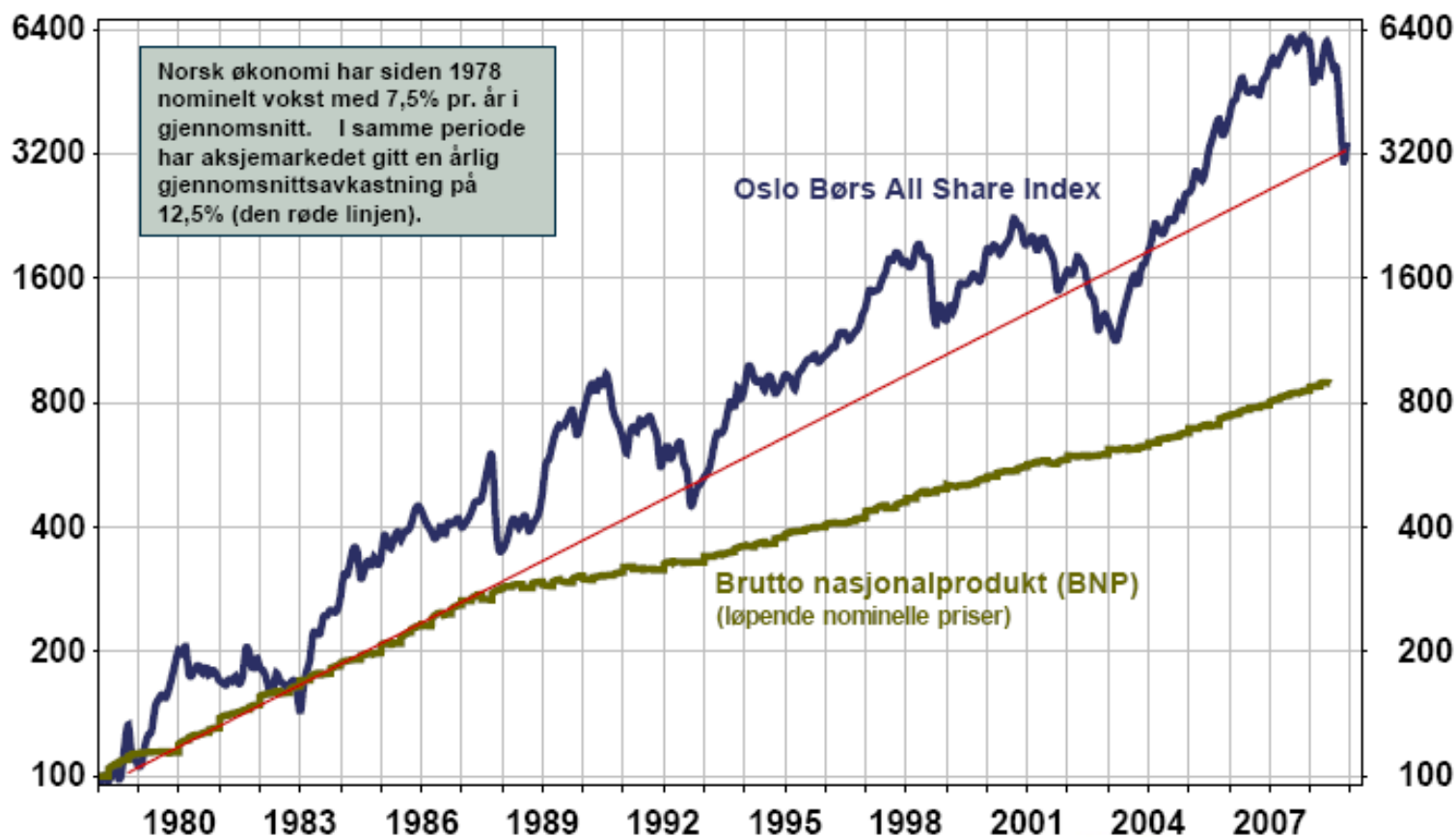

Hvorfor eie aksjer og / eller fond? I

Aksjemarkedet stiger over tid fordi det gjenspeiler verdiskapningen i samfunnet

Brutto nasjonalprodukt (BNP) og aksjemarkedet i Norge

Hva påvirker kursene?

- _____

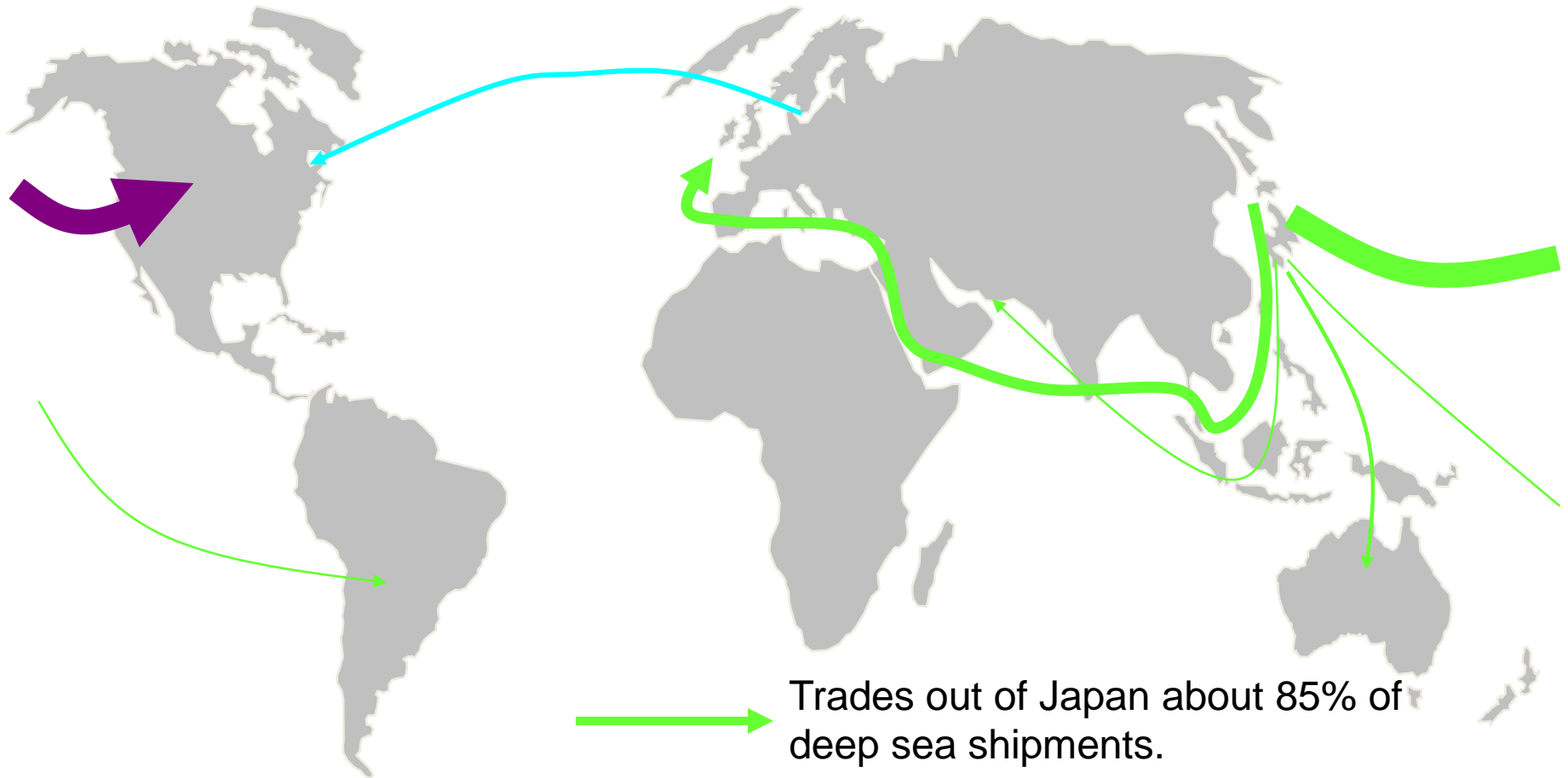

The Coca-Cola Company

- _____
- _____
- _____
- _____

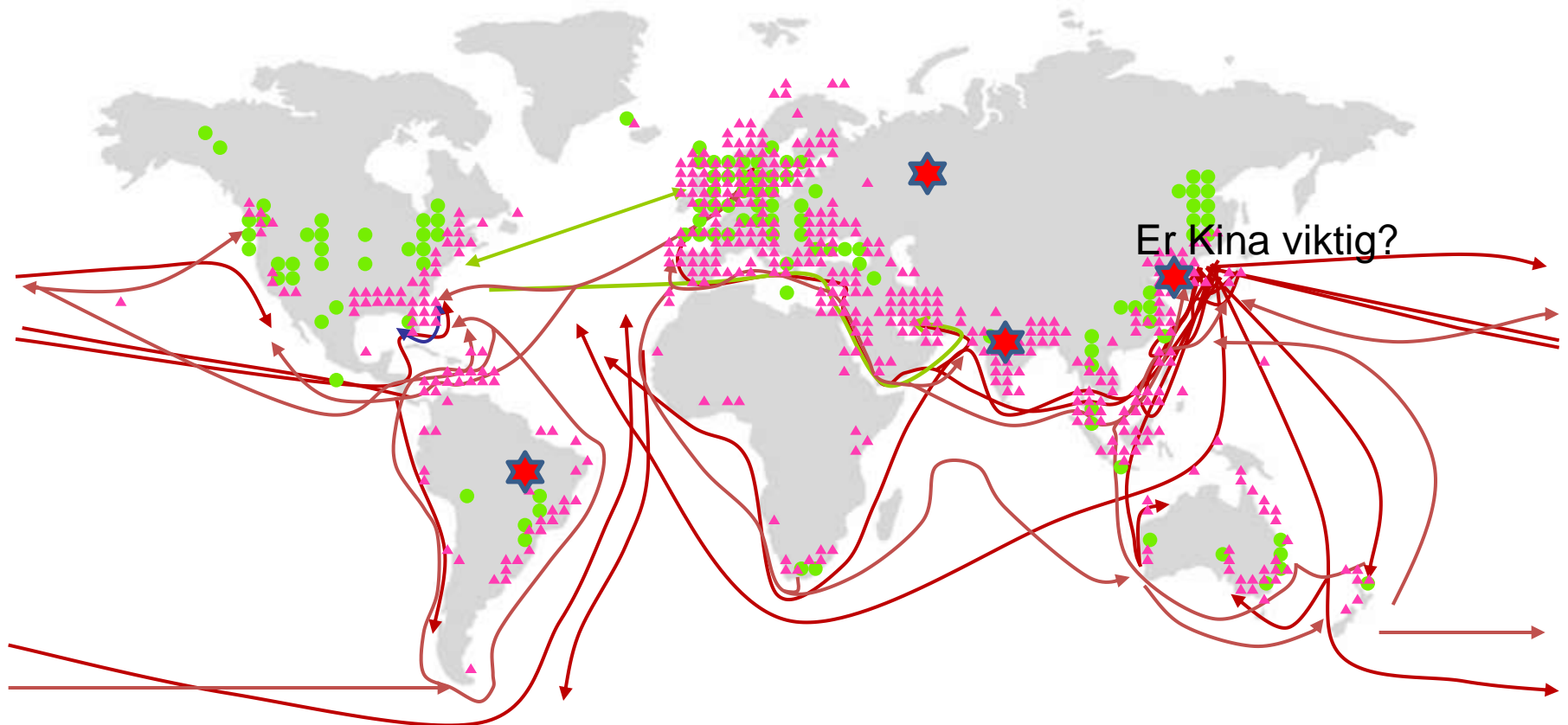
Main trades 1985

 Trades out of Japan about 85% of deep sea shipments.

 Trade out of Europe about 10% of deep sea shipments.

20 år etter: Handelsruter for en av verdens mest sentrale transporter av varer.
Og hvem er dette: ★

Er Kina viktig?

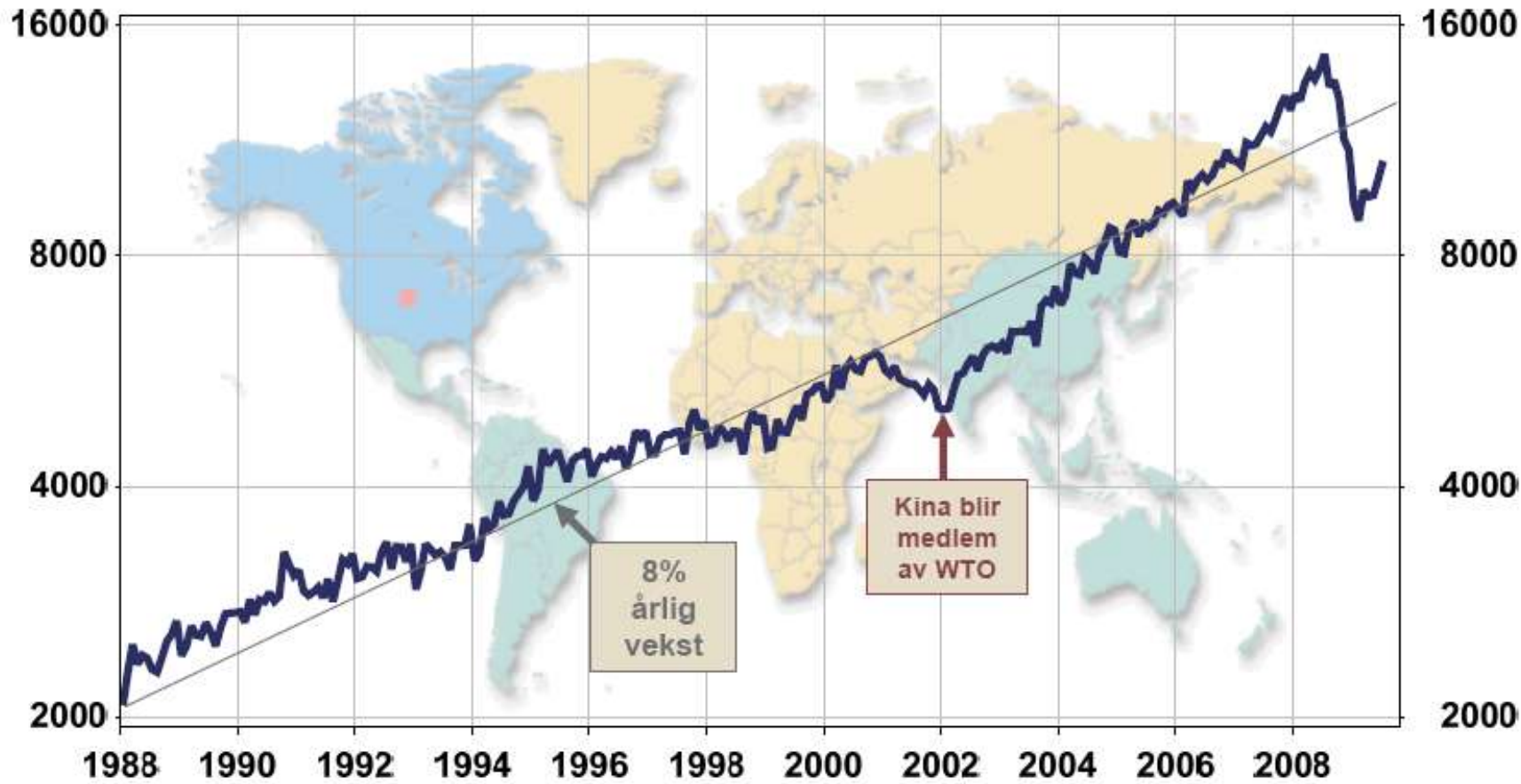
- Wilhelmsen Maritime Services
- Global logistics network (incl WWL, AAL/ALN, Glovis and CAT)

- EUKOR
- Wallenius Wilhelmsen Logistics
- American Roll-on Roll-off Carrier

Verdenshandelen falt 30% på et halvt år Konsekvenser for Oslo Børs?

"Verdenshandelen"

Summen av eksport og Import i USA, Japan, Euro-sonen og Kina (mrd. USD, annualisert)

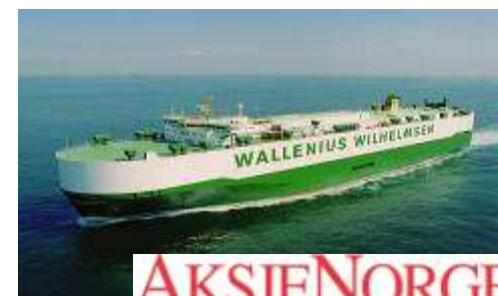
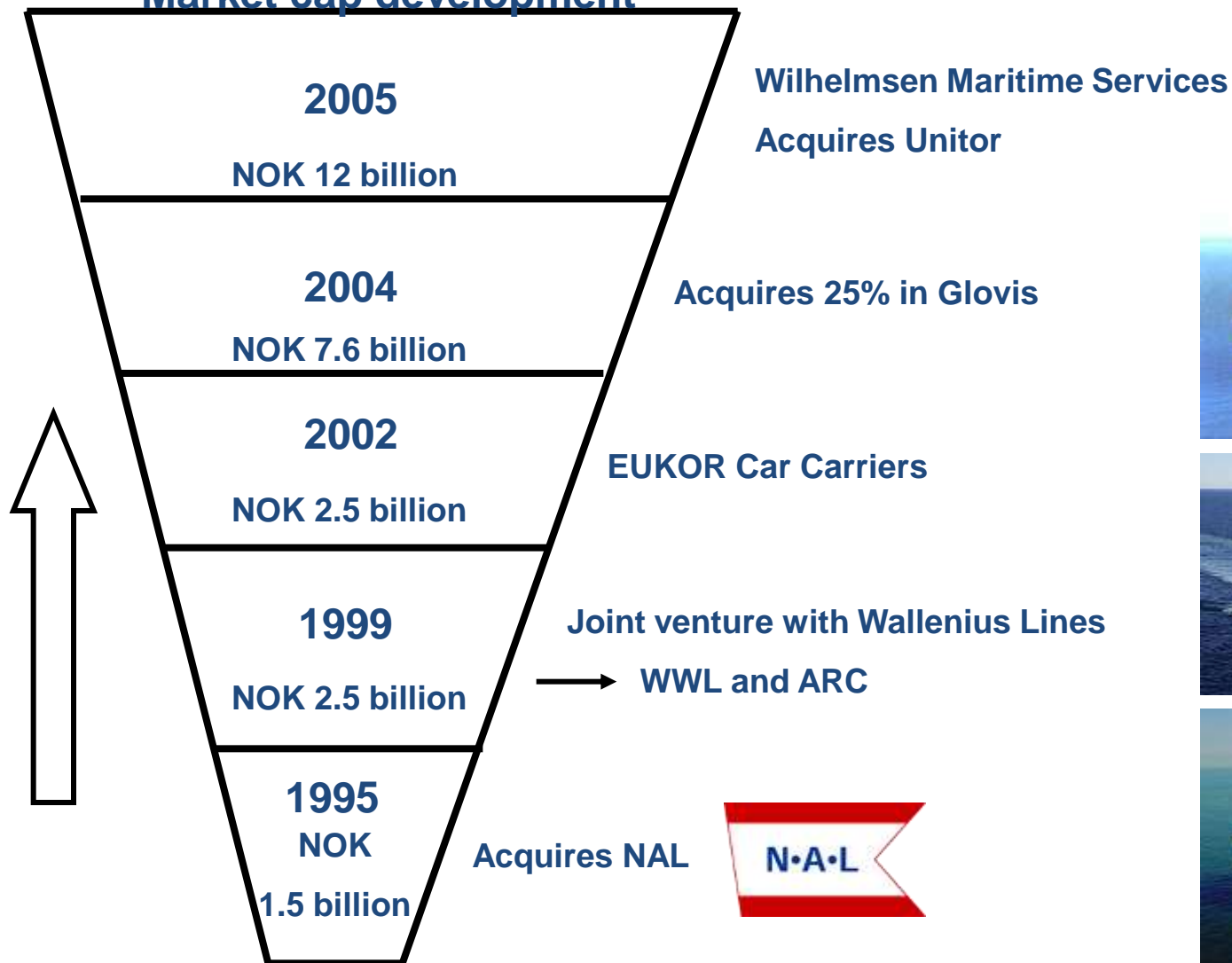
Denne bølgen har nok forskjøvet lasten hos noen og enhver

Tørriastrater (Baltic Dry Index)

Et nytt selskap i porteføljen? Hva ligger bak tallene?

Market cap development

Hvordan vokser et selskap?

2000: 1 mrd

1.1. 2008: 20 mrd

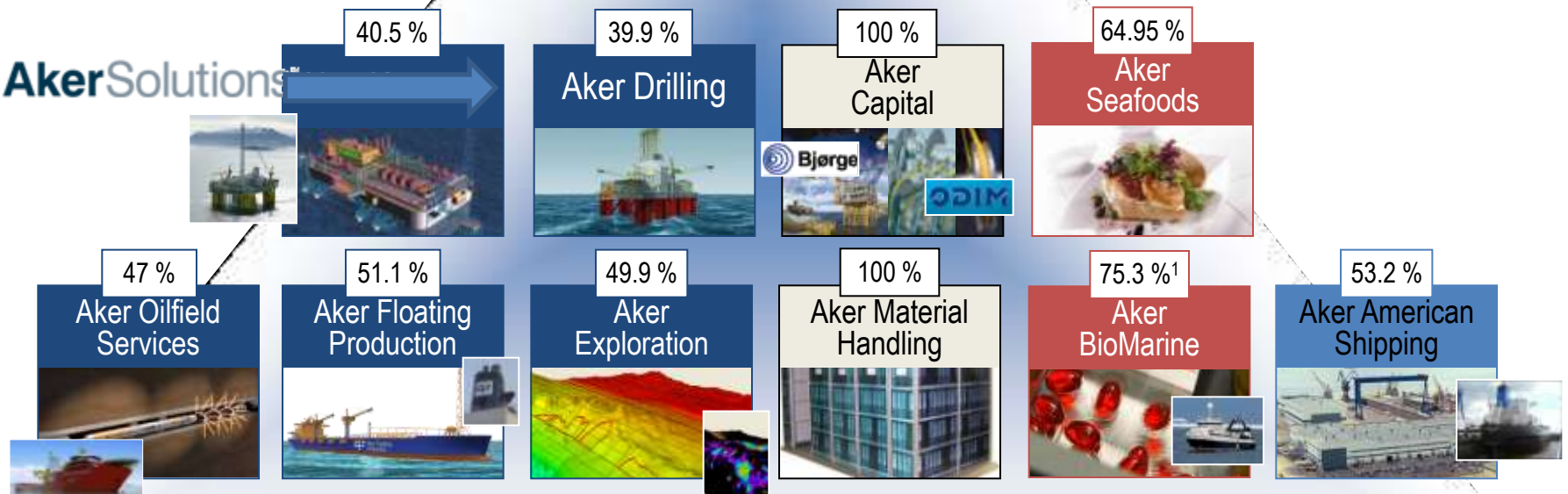

13.01. 2009 : ?

Aker Solutions er et børsnotert selskap. Hva betyr det?

Dette er Aker

Aker holding shown (in %) as of 7 May 2007
¹ 72.8 % after the merger with Natural

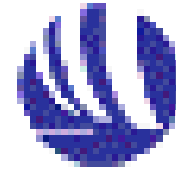

Kilde: Aker asa

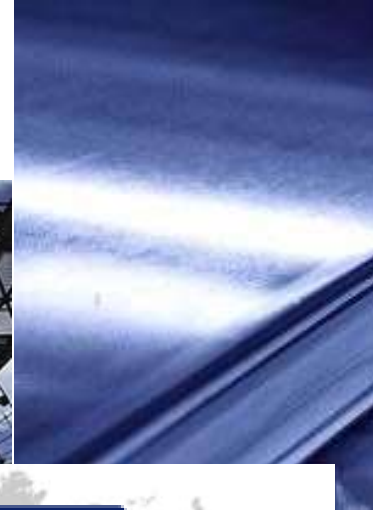
Det var en gang..... det er i dag...

Norsk Hydro har gått fra å være et integrert energi, olje, gass, aluminium og landbruks(agri) selskap til et rent energi og aluminiumsselskap. Alt annet er fisjonert ut. Hvorfor? Kjenner du andre selskaper som er såkalte konglomerater?

HYDRO

StatoilHydro

The Government Pension Fund – Global: Verdi 2,5 billioner kroner

Hva er oljefondets (Statens Pensjonsfond – Utland) viktigste oppgave?

Er det forskjell på en privat investor og et land som investerer?

Hvilken modell for ”etisk” reaksjon synes du er best:

Trekke seg ut av selskapet
eller forbli som eier?

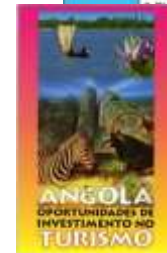
Hva kan grunnlaget for en reaksjon være?

Er det noe som heter sosialt samfunnsansvar og etikk i aksjemarkedet?

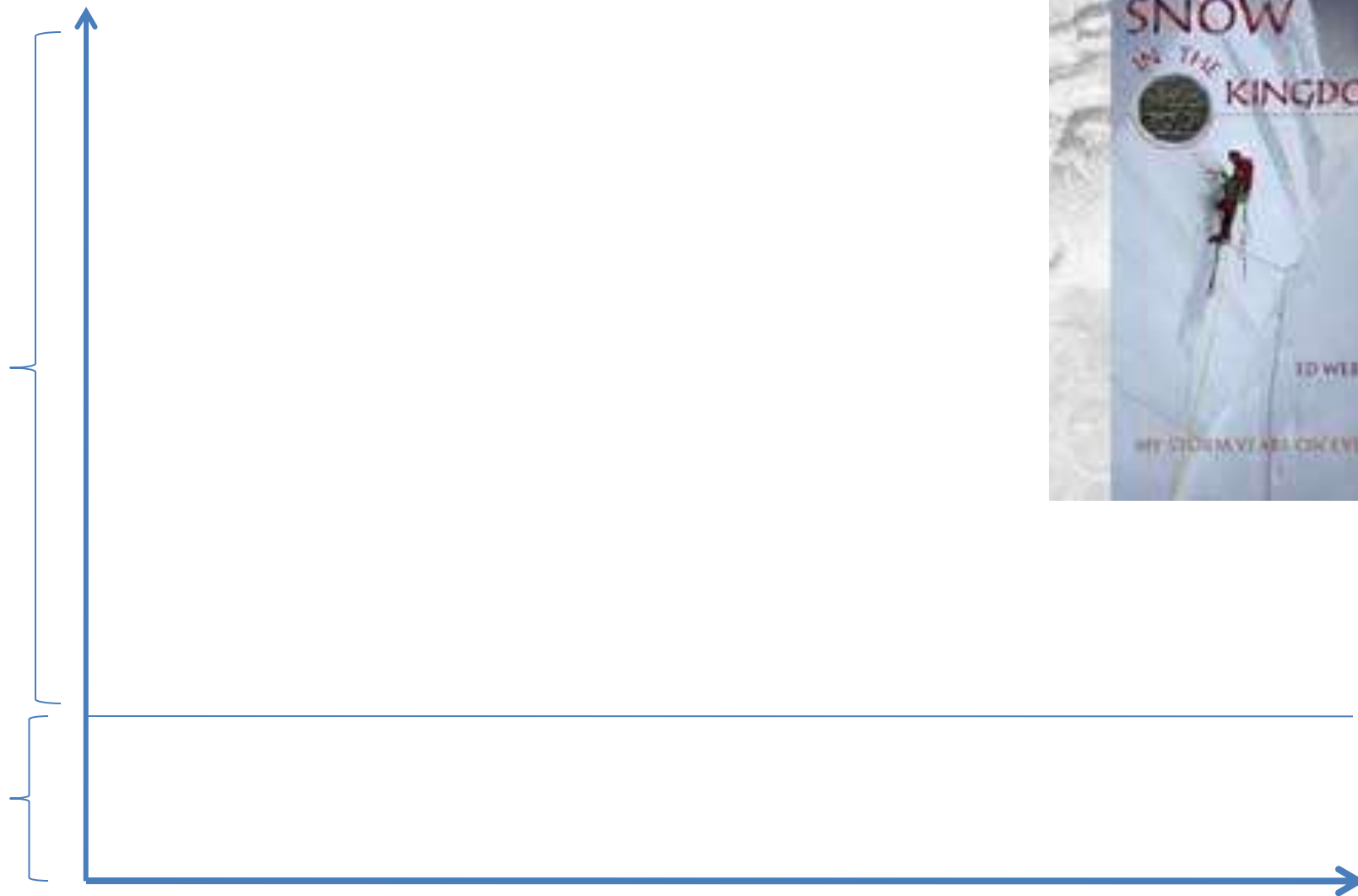
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

StatoilHydro

Risiko!!!!!!!!!!!!!! Hva er risikoen i aksjemarkedet? Kan risikoen fjernes?

R
I
S
I
K
O

ANTALL AKSJER I PORTEFØLJEN

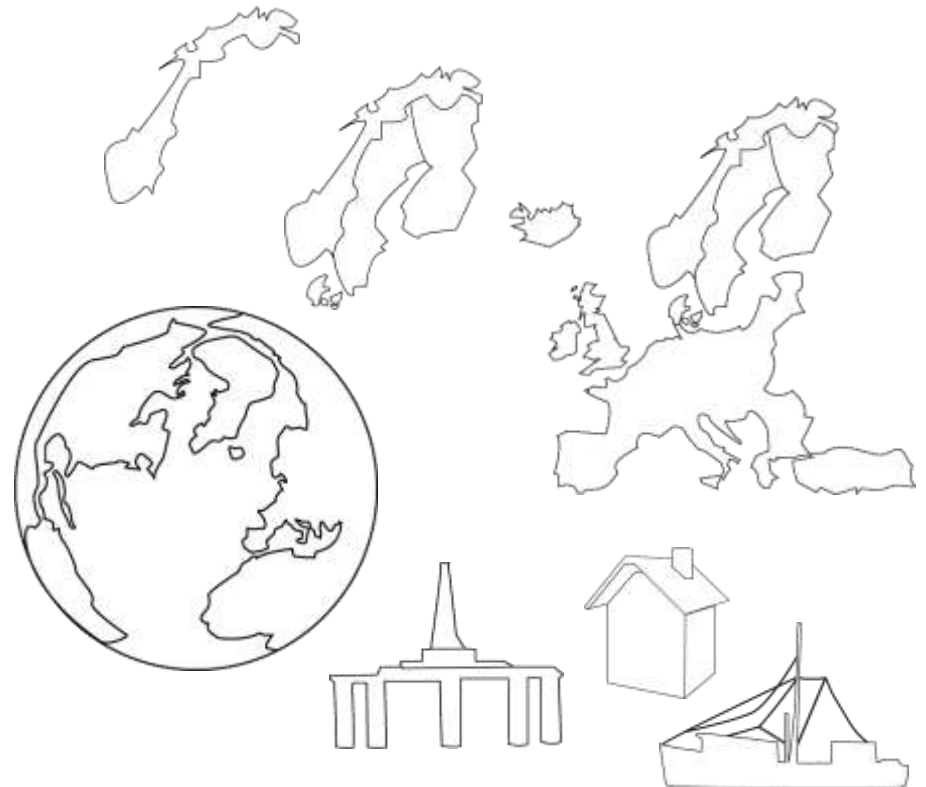
Hva er et aksjefond?

- En kollektiv investering
 - Eies av andelseierne
 - Forvaltes og administreres av forvaltningsselskapet
- Begrensninger
 - Minst 16 forskjellige aksjeselskaper.
 - Maksimalt ti prosent av fondets kapital kan plasseres i ett selskap
- Underlagt streng regulering og kontroll
- Deles inn i grupper etter investeringsunivers
 - Geografisk avgrenset
 - Bransjeavgrenset

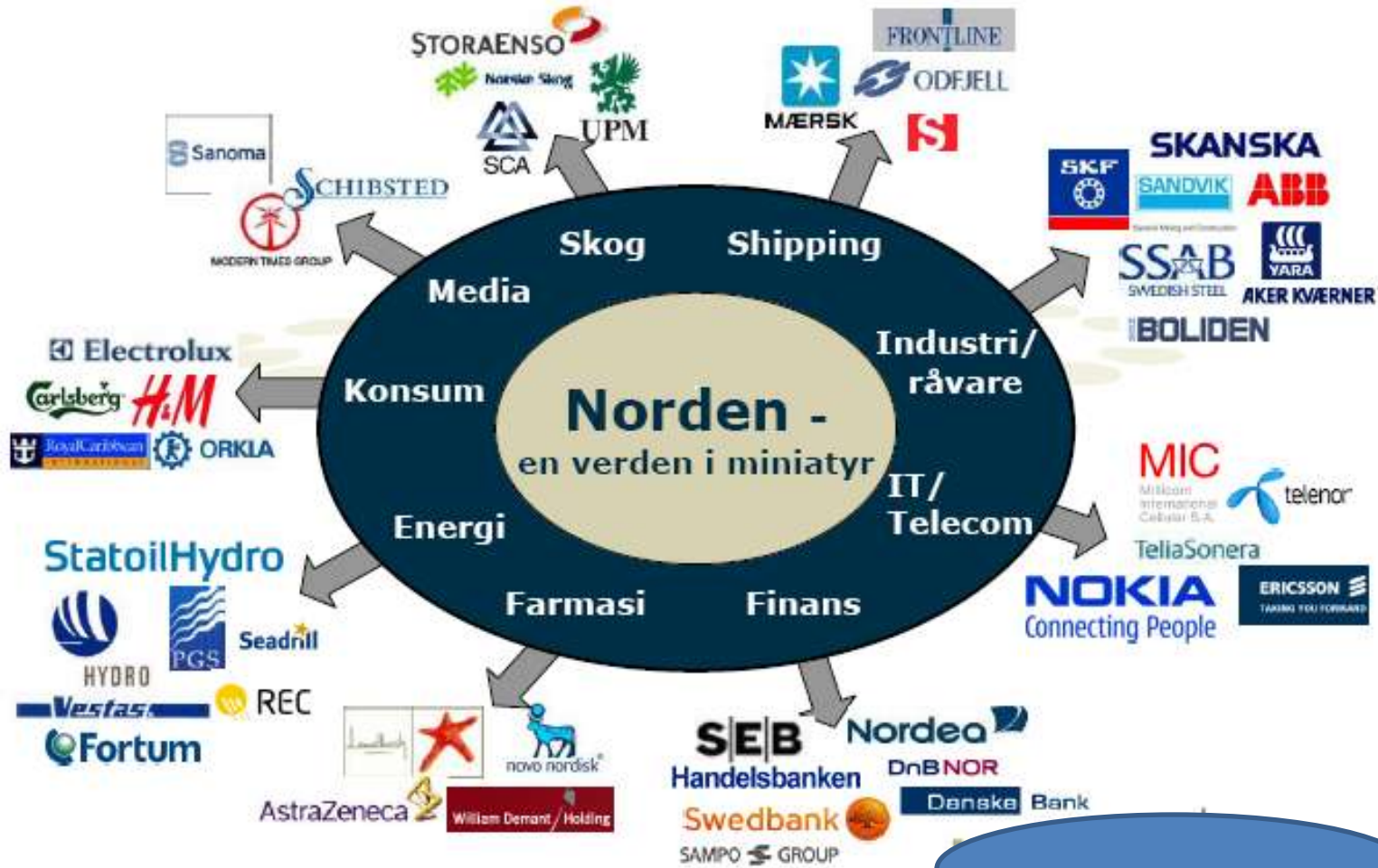
Hvor og hvordan kan du spare i fond?

- Type forvalter:
 - Aktiv – indeksuavhengig
 - Passiv – indeksavhengig
- Hvordan vil du investere?
 - Alt med en gang
 - Månedlig

- Hvor vil du investere:

De nordiske børsene er samlet sett veldiversifiserte og er på en måte en "verden i miniatyr"

En ting er å være trendy i dag, noe annet er å vite hvilke trender som vil være sentrale de neste 15 – 20 årene.

Kan du definere tre – fire megatrender og konsekvensene av disse?

Trender

Konsekvenser

Tema

Klarer du det vet du også hvor du skal spare – og kanskje jobbe – de neste 15 – 20 årene.

Avanse Norge – perioden september 1990 til september 2008

52.000 totalt investert gjennom 250 kroner måneden. Avkastning 94.000

Slik er det å være aksjonær

- Delta på generalforsamlingen
- Stemmerett
- Rett til utbytte
- Rett til å delta i kapital - utvidelser (emisjoner)
- Rett / krav på å få all informasjon fra selskapet
- Plikter?
- Betale skatt

Noe du fortsatt lurer på?

Se filmene: Penger på papiret
Les: Aksjer for alle
Besøk: www.aksjenorge.no
Mail: post@aksjenorge.no
Spør: læreren
Ha det gøy: www.elevinvestor.no fra 15.1.2009.

